

de poezie, ca și prin grația unei priviri, ori a unui surâs la preschimbarea acestor momente [de întâlnire și discuții, n.n.] într-o adevărată sărbătoare familiară, literară⁹.

Elena Daniello îl invita, cu un zâmbet, să citească versuri din volumele sale. Aprecia cu deosebire *Poemele luminii*, cu timpul, a trecut la culegerile următoare. La câteva din aceste lecturi, a participat și profesorul Vasile Emanoil: „Felul cum le intona cu vocea lui domoală ca un susur de izvor și mai ales pauzele dintre unele cuvinte le făcea clar conținutul⁹.”

Exact în aceeași perioadă temporală, Lucian Blaga trăia sentimentul posibil al secătuirii resurselor lui poetice. De multă vreme, tracasat de schimbările intervenite în statutul lui social, nu mai scrisese un vers. Și, uneori, după ce termina lectura unui grupaj de versuri, arunca melancolic o frază:

„– Am scris eu aceste poezii? Nu sunt eu autorul. Sau, dacă sunt, atunci doar în sensul că port în mine un poet mort. Sunt sarcofagul lui. Identitatea de conștiință s-a pierdut¹¹.”

11.1. *La Gura Râului*

În vara anului 1950, familia Manta: Marioara, fratele ei, medicul Cornel Manta și soția lui, Viorica, au invitat, la fel ca în anii anteriori, pe soții Daniello și pe doctorița Livia Armeanu, prietenă comună, la Gura Râului, localitate situată în apropiere de Sibiu, pe colinele Cibinului.

Ascendenții familiei Manta au fost „preoți din tată în fiu, patru generații”; urmașii preoților de ieri „au schimbat reverența pe halatul alb al medicilor⁹”. Dar și la unii și la alții, ospitalitatea a rămas proverbială. În locuința familiei Manta a poposit G. Coșbuc, unde ar fi scris balada *Nunta Zamfirei* și poemul *Numai una*; tot aici, au zăbovit Veturia și Octavian Goga, Ioan Slavici, Ilarie Chendi, Onisifor Ghibu, pianista Ana Voileanu-Nicoară, Petre Grimm, profesor de engleză la Universitatea din Cluj, poetul D. Ciurezu, medicul chirurg Crișan Mircioiu ș.a.

Casa bătrânească, prin care s-au perindat atâția oameni de seamă, a rămas în grija Marioarei Manta. Doctorul Cornel Manta a ridicat „casa de la grădină“, la aproximativ o jumătate de km de cea veche, „într-o livadă de peste două hectare, în spatele căreia, dincolo de brazi, curge serpentin Cibinul“⁹.

La sugestia Elenei Daniello, Marioara Manta, mai vârstnică sa prietenă, l-a invitat și pe Lucian Blaga, singur, fără Cornelia. Când Elena Daniello i-a transmis dorința Marioarei de a-l avea oaspete, filosoful a acceptat numaidecât:

„– Să știi că vin“.

Și a sosit la Gura Râului spre sfârșitul lunii iulie, când a intrat în concediul de odihnă. Cu acest prilej, a dăruit Marioarei Manta și Elenei Daniello câte un exemplar „din dactilograma volumului *Ecce tempus*, volum de poeme inedite, cu rugămintea de a fi păstrat acolo, la adăpost, în seiful Marioarei“. Gestul era justificat de Elena Daniello prin teama generală de aparatul comunist represiv: „...acuzat că scrie o poezie metafizică și irațională“, poetul „nu dorea să ofere Securității noi prilejuri de suspiciune“⁴⁹⁰.

Cu puțin timp înainte de a muri, Marioara Manta a dăruit exemplarul său din *Ecce tempus* Elenei Daniello: „Am fost cu toții mi-a spus ea – martorii unui miracol: reînnoirea izvoarelor poeziei sale. Și miracolul acesta s-a produs la Gura Râului“⁴⁹⁰.

În acel an, Lucian Blaga a rămas la Gura Râului o săptămână: „...locuia în căsuța de pe pripor, ce aparținuse cândva tatălui Vioricăi Manta, episcopul Stroia – își amintea Elena Daniello –. Cum întâmplător în acea vară eram singura validă, eu îl însoțeam în plimbarea de dimineață care preceda ora mesei, spre a-l familiariza cu locurile pitorești de pe apa Cibinului: moara, piua, vârtoarea, păduricea de pini, teascul de ulei, cel de mere, biserica, apoi cimitirul, pădurea de goruni etc.

Discutam câte-n lună și-n stele – la figurat și la propriu – căci așa i-am descoperit pasiunea pentru astronomie, pentru astre, enigmaticele găuri negre, pulsari, quasari etc. Îmi cerea să-i evoc scene din copilărie, și îmi aduc aminte că, odată, printre al-

tele, i-am povestit cum mă jucam cu pietricelele scânteietoare din râul de la Brețcu, comuna mea natală, în timp ce frații mei prindeau raci.

Cadrul rustic, pitorescul locurilor, sentimentul de revenire spre matcă, spre dăinuire în istorie și spre puritatea specificului românesc, de asemenea momentele de destindere și senină relaxare au contribuit, desigur, toate, la înfiriparea acelei stări sufletești de o aparte noblețe, definită de însuși poetul prin sintagma franțuzească de «amitié amoureuse»⁴⁹⁰.

După-amiaza, se constituia un incipient cenaclu literar, al cărui nucleu îl formau Elena Daniello, Viorica Manta și Livia Armeanu. Lucian Blaga citea versuri din *Ecce tempus*. Lectura – consemna Elena Daniello – a creat „un climat de acută sensibilizare la frumusețe și gând înalt, un climat de prietenească încredere, de comuniune și emulație spirituală. După o lungă perioadă de marginalizare și oprinare morală, de umilință și înjosiri“, poetul descoperea la Gura Râului „o oază tonifiantă de respect al valorii, de sensibilitate, de încredere în sensurile majore, naționale ale creației sale“⁴⁹⁰.

*

În deceniul al VI-lea, Lucian Blaga a venit la Gura Râului în șapte veri, singur, dar mai adesea împreună cu Elena Daniello. În noiembrie 1954, amândoi au fost, pentru două zile, oaspeții soților Manta în locuința acestora din Sibiu. Îndrăgostiții au întreprins „o plimbare la Dumbravă, la lacuri, la Rezervația Cerbilor“. Revederea locurilor ce îi resuscitau nenumărate amintiri, i-au sporit inima „cu-o ardere, c-un gând“, cum se exprima în poema *Vara sfântului Mihai*. În iulie 1957, Lucian Blaga și familia Manta au făcut o excursie la Păltiniș, unde se aflau Elena, Leon Daniello și Livia Armeanu.

Din relatările Vioricăi Manta, s-a putut reconstitui, în linii generale, programul pe care Lucian Blaga și l-a impus la Gura Râului. Dimineța, se trezea în jurul orei șapte. Făcea o plimbare singur sau mai totdeauna însoțit de Elena Daniello prin pădure și

pe malul Cibinului. Între opt jumătate și nouă jumătate, lua dejunul împreună cu gazdele și ceilalți invitați. Masa se prelungea într-un „cenaclu sui-generis“⁹.

Lucian Blaga citea poezii originale, traduceri din literatura universală sau pasaje din *Faust*. În primii ani, lecturile aveau loc în casa bătrânească, și anume în „grădina dintre ziduri“, sub bolta unei vițe de vie, întinsă între „un măr și un păr bătrân“. În anii din urmă, lecturile „se desfășurau în grădina noii case ridicate de Cornel și Viorica Manta“⁹.

După aceea, retras în camera ce-i fusese rezervată, Lucian Blaga lucra. Urmau masa de prânz și o scurtă siestă; după-amiază, se asculta muzică sau se făceau excursii mai scurte sau mai prelungite, în grup, când „se discuta în voie câte-n lună și-n soare“⁹. Cina, servită musafirilor în jurul orei 19, era „prelungită iarăși în cenaclu“ până spre ora zece seara, „când toată lumea se retrăgea pentru odihnă“⁹.

Din scrisorile expediate de filosof Vioricăi Manta, se desprinde un constant sentiment de mulțumire, de liniște sufletească, de uitare a vicisitudinilor existenței, ce explică nostalgia prin care Lucian Blaga s-a întors mereu, în amintire, spre Gura Râului.

11.2. „Trifoițele“

În săptămâna aceea de la sfârșitul lunii iulie 1950, evocată melancolic, peste ani, de Livia Armeanu, „s-a legat o prietenie trainică între noi toți care a durat până la sfârșitul vieții lui“...⁹

Lucian Blaga obișnuia să se adreseze celor trei doamne cu apelativul „trifoițe“, al cărui istoric, surzând unei amintiri, l-a dezvăluit Viorica Manta: „Ne aflam într-o zi, aici, în grădină, Lucian, Elena Daniello, Livia Armeanu și cu mine. Lucian admira verdele proaspăt al trifoiului, deosebit de frumos crescut în acea vară. «Și voi sunteți niște trifoițe!» ne spuse râzând Lucian, referindu-se, desigur, la strânsa noastră prietenie. Careva dintre noi a protestat: buni prieteni suntem toți patru! și am început să